GAZETA LWOWSKA.

W Sobotę **Nro. 136.** 24. Sierpnia 1816.

Wiadomości zagraniczne.

Zjednoczone Stany Ameryki północney.

Naynowsze gazety Amerykańskie dochodzące do dnia 6. Lipca, które otrzymano w Londynie, namieniaią o zaszłych wyraźnych nieporozumieniach między Anglikami i Amerykanami, z powodu przepatrywania okrętów Amerykańskich w żegludze na wielkich ieziorach lądowych (Ontario, Erie, Huron) graniczących po iedney stronie z Anglią a po drugiey stronie z Ameryką. Dziennik kupiecki Filadelfski z d. 1. Lipca wyraża wielkiemi literami, że czarno wygląda na ieziorach. Gazeta Albayvska donosi, że według powieści pięciu kapitanów okrętów kupieckich Amerykańskich na ieziorach, krążące okręty Angielskie pod Amherstburg (na związkowym kanale między ieziorami Erie i Huronem) strzelały do ich okrętów, takowe wstrzymały, i pod pozorem szukania zbiegów marynarki Królewskiey, przepatrywały ie. Takowy stan rzeczy, mówi iedna z gazet Amerykańskich wymaga bezpośredniego użycia środków rozstrzygaiących. Teraz zawisło od tego, co obadwa Rządy w tey mierze uchwalą. Prawo przepatrywania tak bardzo zbiiane, przy którém Angliey utrzymuią się, i które szczególniey było powodem ostatniey woyny, iak wiadomo zamilczane iest, zupełnie w Gentskim traktacie.

Jedna z gazet Bostońskich z d. 1. Lipca zawiera (doniesioną iuż raz) wiadomość, że Lavalette przybył do Filadelfii. To doniesienie iest pewnie mylne, gdyż wiadomości późnieysze z Filadelfii pod dniem 6go tegoż samego miesiąca, ani słowa o tém nie wzmiankuią.

Portugaliia i Brazyliia.

Według naynowszych wiadomości z Brazylii, zdaie się, iakoby Rząd w Buenos-Ayres przez częste dawanie posłków Jenerałom swoim, osłabił wewnętrzne siły swoie obronne, i że Portugaliia korzystaiąc z okoliczności, wysłać chce przeciwko miastu temu lądem i morzem wyprawę złożoną blisko z 10,000 woyska. Artigas nieprzyiaciel tak Rządu Niepodległych, iako też kraiu oyczystego, zawarł z Portugaliią ugodę, mocą którey Portugalczykowie osadzić maią krainę nad rzeką la Plata.

Proiekt odstąpienia części Ameryki południowey na rzecz Portugalii, urósł, iak gazety Londyńskie zapewniaią, wraz z układem małżeństwa między Domami Hiszpańskim i Portugalskim. Jeżeli to wszystko, dodaią też same Gazety, przyidzie do skutku, uyrzemy bez wątpienia odstąpienie Portugalii na rzecz Hiszpanii. Miałby to bydź w samey rzeczy plan obudwóch Rządów, tedy ieszcze zawisło dokonanie tego, od zezwolenia W. Mocarstw sprzymierzonych. Nie należy nam zamilczeć, co dodaią listy z Brazylii, że w przypadku, gdyby Portugalczykowie zostali Panami rzeki la Plata, Amerykanie byliby nayszczęśliwszym Narodem w względzie handlu.

Wielka Brytaniia.

Według gazet Londyńskich utrzymuie się ciągle wieść o nader ważnych zamianach kraiów między Dworami Hiszpańskim i Portugalskim. Twierdzą że cała Portugalia z wyspami Azoryyskiemi z wyspami zielonego przylądka i z wyspą Maderą, liczącemi ogółem 3.500,000 ludności, dostać się maią koronie Hiszpańskiey, która przez to nabycie panowałaby potém nad całą półwyspą i nad wszystkiemi wyspami w wschodniey części morza śródziemnego. Dom Braganzki ma dostać za to Paraguay czyli Buenos-Ayres z 1,300,000 mieszkańców; Królestwo Chili z 900,000 mieszkańców, Królestwo Peruwiańskie wraz z Quito, zawieraiące 1,600,000 ludności, nakoniec osady Hiszpańskie na wyspach Filippińskich. Król Brazylii i Peru, byłby przez to Panem całey Ameryki południowey z wyiątkiem Królestwa Santa - Fe, Gubernii Caracas tu-

)(

dzież Guyany Angielskiey, Hollenderskiey i Francuzkiey. Państwo Brazylskie panowałoby nad całą żeglugą na Oceanie spokoynym a po części także i na Oceanie indyyskim; stałoby się bez wątpienia wielkim Mocarstwem morskiém, i byłoby z strony lądowéy wcale niedostępnem. Hiszpania zyskałaby niemniéy znakomite nabytki w Europie i posiadałaby przy tém w Mexico, Hawannie, Porto-Rico, Guatimala, Caracas i w Santa-Fe rozleglejsze osady, niżeli inne iakowe Mocarstwo Europeyskie, wyiąwszy Państwo W. Brytańskie w Hindostanie. Niechęć zachodząca między Portugalczykami i Hiszpanami w Europie, nie tamowałaby może uskutecznienia tego wielkiego planu, który iuż kilka razy zatrudniał Gabinety Madrytu i Rio-de Janeiro, a który przez odnowione związki małżeńskie między obydwoma Domami panuiącemi, zdaie się bydź tym więcey przygotowanym. Ale interess Anglii i wielu innych Mocarstw, byłby przez te odmiany w różnych sposobach nadwerężony, gdyż miałyby one wpływ na handel, a nawet na polityczną rownowagę między obiedwoma częściami świata. Nie ma więc przyczyny zastanawiać się nad tém, że spekulanci Angielscy rozsiewaią naysprzecznieysze wieści o podwoynym zaślubieniu między Królewnami Brazylskiemi, a Królem Hiszpańskim, i bratem iego, to albowiem czyniłoby zamianę tę kraiów podobnieyszą, iak kiedy indziey.

Hiszpania.

Gazota dworska Madrycka zawiera pod dniem 24. Lipca poniższy bulletyn:

z Sacedonu dnia 20. Lipca.

„Spieszymy, ażeby zaspokoić troskliwość i oczekiwanie publiczności względem stanu zdrowia naszego wielce umiłowanego Monarchy, udzielaiąc następuiące szczegóły o skutku kąpieli przepisanych Królowi Jegomości, które nas obecnością Jego zaszczyciły. D. 12. wypoczął N. Pan z podróży. D. 13. zaczął pić wodę mineralną. D. 18. wziął pierwszą kąpiel przez pół godziny, d. 19. drugą przez 40 minut, a dzisiay trzecią przez 43 minut. N. Pan nie uczuł żadnéy niedogodności, owszem znalazł kąpiele bardzo przyiemnemi. Widziemy z nayczulszą radością, że kąpiele naszey wioski służą zdrowiu Monarchy naszego. Jego Królewicowska Mość Infant Don Antonio ma się przy tém podobnież bardzo dobrze. D. 15. odprawowało się tu szermiestwo z bykami na którem N. Pan i J. Królewicowska Mość raczyli bydź obecnymi. Dwóch ochotników pokazało się na mieyscu walki, i starali się o sławę zadania bykowi śmiertelnego razu. Jeden z nich dopiął z wielką zręcznością swoiego zamiaru. Don Petro Cevallos znayduie się tu ze wszystkiemi Sekretarzami swoimi. Pracuie z naywiększém natężeniem, iak widzieć można z ważnych i licznych rozporządzeń wychodzących codziennie z Departementu iego. Wszystkie znakomite osoby i Władze mieyscowe z okolicy, przedstawione były N. Panu dla złożenia swoiego uszanowania."

Według Dostrzegacza Austryiackiego zapewnia ieden przybyły z Hiszpanii wiary godny podróżny, że doniesienie dziennikyrzy Angielskich (w gazetach Niemieckich tak pilnie powtarzane) o formalném przywróceniu tortur w sądach Hiszpańskich, iest całkiem bezgruntowne. Nie brano na tortury ani owych dwóch Officerów, których stracono niedawno w Madrycie iako zdrayców głównych, ani Jenerała Odonoju, którego wolnym uznano.

Francya.

Ponieważ Król postanowił, aby zabierano wszelką broń woienną, częścią dla złożenia iey w zbroiowniach, częścią dla uzbroienia nią gwardyi narodowéy w owych mieyscach, gdzie ma bydź czynną; przeto wyszło pod dniem 24. Lipca rozporządzenie, mocą którego rozkazano wszelkim osobom posiadaiącym broń woienną wyiąwszy mieszczan należących do gwardyi narodowéy, iako też dozorców lasów i pól) ażeby takową, złożyli u przełożonych mieyscca zamieszkania swoiego, a to w przeciągu iednego miesiąca, od dnia ogłoszenia rzeczonego rozkazu.

Mocą osobnéy uchwały, zrobił Król dla Marszałka Oudinota naczelnego Dowodzcy Gwardyi narodowéy w Paryżu, i czynnego Jenerała Maiora Gwardyi Krolewskiey, wyiątek względem ustaw ostatniego rozporządzenia tyczego się Gwardyi narodowéy, w skutku których nikt nie może mieć wraz Dowodztwa w woysku i w gwardyi narodowéy. Przyiaciele tronu i oyczyzny, mówi gazeta francuzka de France, cieszą się z tego wyszczególnienia danego Bayardowi drugiemu.

Donoszono niedawno, że Prefekt w Nantes rozkazał zamknąć Lyceum tamteysze. Teraz zawiera w téy mierze gazeta Nanteska poniższe szczegóły: „Młodzież nie chciała się dać powodować nauczycielom, niezbyt dawno

eneyże nadanym, lecz domagała się przywrócenia nauczycieli dawnieyszych, źle myślących; nie podobała się iey także ścisła karność szkolna, którey z prowadzenie na powrót, uznano za rzecz potrzebną; poważyli się uderzyć na iednego z nauczycielów swoich, i wyrzucić go ze szkoły; uzbroieni kamieniami opierali się Gwardyi prefekturalney, przezco wypadło pozamykać szkoły. Aresztowano kilkunastu z tych młodych złoczyńców.

Zaymuie teraz uwagę sprawa o dobra iednego emigranta, które iako nie sprzedane, według ustawy z roku 1814. następcom prawym oddane bydź maią. Pan Epinay l'Emery umarł iako emigrant, a dobra iego, po naywiększey części lasy, były na skarb zabrane. Córka iego Madame Bethune Sully zmarła w roku 1809ten ustanowiła w testamencie swoim dziedzicem Abbego Duklos, ten więc upominał się o dobra zmarłey, które według ustawy z roku 1814 powrócone bydź maią. Nie chce tego dopuścić naybliższy krewny Hrabia Epinay St. Luc ponieważ Hrabina w roku 1809 gdy istniał edykt konfiskacyi, dóbr tych w cale nie posiadała, a zatem niemi zarządzać nie mogła; poźniey zaś wyświadczone dobrodzieystwo Królewskie, powinno spadać na teraznieyszego naybliższego dziedzica naturalnego. Abbé wygrał w pierwszey instancyi, Hrabia zaś appellował.

Niemcy.

Xiążę i Xiężna Montfort (Hieronim Bonaparte z małżonką swoią) przybyli d. 8. Sierpnia do Augsburga w podróży swoiey do Austryi.

Według wiadomości od granicy Saskiey z d. 30. Lipca, wyiechał P. Fouché z Drezdna do Pragi, sprzedawszy tamże swoie rzeczy. Nieiaki P. Desmarteaux nauczyciel trzech synów P. Fouché, i prywatny Sekretarz iego, iest wydawcą Wiadomości o Xięciu d'Otrante (Notice sur le Duc d'Otrante). Dzieła tego będzie można dostać dnia 1go Września w Bruxelii, Amsterdamie, Londynie, Warszawie, i w Petersburgu. Do dzieła tego przyłączonych iest dwanaście urzędowych aktów; można wnioskować, że Fouché sam wszystko zapewne roztrząsał i rozważał. Wiadomość ta, przełożona iest wraz i pod okiem autora, na ięzyk niemiecki, a z przydanym do niey wstępem, wyszła na świat w ięzyku Niemieckim w trzecim tomie pamiętnika biograficznego „Współczesnych" (Altenburg, Brockhaus). W ciągu zeszłey zimy, kiedy na P. Fouché naygorsze miotano winy, napisał on list do Xięcia Wellingtona; list ten wydany iest drukiem podług pierwotnego rękopisma i znayduie się u tegoż samego Wydawcy Pamiętnika iako list pierwszy, za którym nastąpić ma drugi: Lettre du Duc d'Otrante au Duc de .... 1. Janvier 1816. (List Xięcia d'Otrante do Xięcia de .... 1go Stycznia 1816). Bez wątpienia wyidą poźniey, u tegoż samego wydawcy trzy tomy Pamiętnika (Memoires) z mnóstwem po części ieszcze nieznanych usprawiedliwień (pieces justificatives). Są one iuż napisane; spieszne ich ogłoszenie zawisło od okoliczności.

Naypoźnieyszy dziennik rządowy W. Xięstwa Badeńskiego, zawiera obwieszczenie Panuiącego z d. 29. Lipca, co do istoty następuiącey treści: „Ponieważ uchwalono pierwsze zgromadzenie Stanów, na początku Sierpnia, spodziewał się Jego Królewicowska Mość W. Xiążę, że przed tymże czasem owe przedmioty Konstytucyi związku Niemieckiego, z któremi połączyć zamyślał osobną Konstytucyę W. Xięstwa; umówione i oznaczone zostaną przez bliższe porozumienie się z wszystkiemi członkami związku, gdy atoli nadzieia ta omyliła, przeto zniewolony zostaie, nie ogłaszać ieszcze teraz Konstytucyi Stanowey, kraiowi swoiemi, która iuż ukończona iest, i do Jego naywyższego zatwierdzenia podana.

Rossya.

(*Z Kuryera Litewskiego.*)

Z Petersburga d. 8. *Lipca.* — Gazeta Petersburgska Senacka zawiera poniższy Jego Cesarskiey Mości Ukaz, dnia 14. Czerwca rządzącemu Senatowi dany, względem powinności ziemskich i dobrowolnych składek. Brzmienie iego iest następuiące:

„Dostrzegaiąc z dochodzących do Nas wiadomości, że czynione po Guberniach pobory, pod imieniem dobrowolnych składek obywatelskich i ofiar, nakładaią się dowolnie przez Marszałków szlacheckich, i częstokroć wola kilku osób bierze za powszechną zgodę całego stanu, albo całey Gubernii; a ztąd uważaiąc, iż byłoby rzeczą niesprawiedliwą, i dla samego nazwiska dobrowolnych składek niewłaściwą, ieżeliby iedni rozrządzali własnością drugich, bez ich na to zezwolenia; uznaliśmy za potrzebną, oznaczyć należytą różnicę między powinnościami ziemskiemi, a dobrowolnemi składkami, i skutkiem tego dla obiaśnienia ustawy w tey rzeczy, dnia 2. Maia

1805 roku wydaney, postanowić następuiące prawidła:

1sze. Pobory pieniężne, na opędzenie powinności ziemskich, nieinaczey w Gubernii istnieć mogą, tylko na osnowie naywyższych względem nich ukazów i urządzeń.

2ge. Załączony tu wypis wskazuie ogólne przedmioty tych poborów. Oprócz tych, żadne inne za zwyczayną powinność ziemską poczytywane bydź niepowinny.

3cie. Lecz, ieżeli w których Guberniach znayduią się udzielne artykuły, w powyżey rzeczonym wypisie nieumieszczone, w takim razie. Naczelnicy Gubernii obowiązani są, w przeciągu dwóch miesięcy, donieść o nich sprawuiącemu Ministerium Policyi, i oczekiwać Naszego rozkazu, bez którego, pod osobistą ich odpowiedzią, nieprzystępować do czynienia żądnych poborów. Po zebraniu wszystkich takowych wiadomości, sprawuiący Ministerium Policyi, wydrukuie spisy ziemskich powinności w każdey Gubernii, i roześle ie do Gubernii, do których należą, dla informacyi; zupełne zaś exemplarze takowego spisu przedstawi Rządzącemu Senatowi, dla rozesłania po całem Państwie.

4te. Cokolwiek nie iest obiętem w powszechnym spisie ziemskich powinności za Naszem potwierdzeniem, powinno się liczyć do ofiar dobrowolnych i składek.

5te. Wypełnienie dobrowolnych składek i ofiar na tych iedynie zwracać, którzyby w Gubernii oświadczyli na nie wolą przez własny podpis, albo wydane od siebie pełnomocnictwo.

6te. Odtąd, do uczestnictwa dobrowolnych składek i ofiar nie zmuszać tych, którzyby nieoświadczyli na nie swey woli. Wreszcie, samo z siebie wypada, iż prawidło to nie stosuie się do powszechnych powinności ziemskich, gdzie niewymaga się ofiary, ale się czyni tylko rozkład proporcyonalny.

7me. Zwierzchność gubernialna obowiązana iest przestrzegać, iżby cel takowych składek i ofiar niebył przeciwny postanowieniom ogólnym.

Żeby zaś i sam zbiór summy na ziemskie powinności przywieść do przyzwoitego pieniężnym sprawom porządku, rozkazuiemy:

8me. Wyliczenie wydatków pieniężnych z poborem na ziemskie powinności i rozkład ich, czynić na osnowie urządzenia, pod dniem 2. Maia 1805 roku; ale nim znaczną się wykonywać, przed upłynieniem trzech lat, przedstawić Ministrowi Skarbu, tak wcześnie, żeby potwierdzenie mogło bydź otrzymane w Gubernii pierwey, niżeli nowe trzy lata nastąpią.

9te. Po approbacie przez Ministra Skarbu takowego wyliczenia wydatków, i po doyrzałem roztrząśnieniu, czyli zgodnie z prawidłami sporządzony iest rozkład, Minister ze swoią opinią ma ie przedstawić do potwierdzenia Rady Państwa, podobnie, iak przedstawiaią się wszelkie wyliczenia rocznych wydatków.

10te. Rozkład przez Radę Państwa potwierdzony, powraca się przez Ministra Skarbu Gubernatorom, dla należytego wykonania.

11ste. Użycie summ w wyliczeniu położonych i przez Radę Państwa potwierdzonych, zostaie pod bezpośredniem rozporządzeniem zwierzchności gubernialney, a dozorem Ministra Policyi, do którego należą też i wszystkie zażalenia Obywateli i doniesienia w tey rzeczy.

12ste. Rachunek z takowych summ, który zwierzchność gubernialna podawać iest obowiązana, Minister Policyi ogłaszać ma przez gazety Petersburgskie, w miarę odbierania ich z każdey Gubernii, ze swoiemi uwagami, ieżeli się zdarza. Dla tego ieden exemplarz rachunku przysyłać Ministrowi Policyi; drugi podawać do Izby Skarbowey, dla rewizyi podług ustanowionego porządku; a trzeci składać zgromadzeniu Deputatow na pierwszem następnem wyliczeniu wydatków. Nam zaś przez Naczelnikow gubernialnych przysyłane bydź ma udzielne o tém doniesienie, podług ukazu pod dniem 21. Października 1813go roku.

13ste. Nadzwyczayne powinności dostarczenia, iako to: nabór rekruckí, dostarczenia różnych potrzeb dla woyska i przewóz ciężarów skarbowych, nieinaczey się ma czynić, tylko za udzielnemi Naszemi rozkazami, Naczelnicy Gubernii podpadną surowey odpowiedzi za samowolną dyspozycyę, i nałożenie iakieykolwiek nadzwyczayney powinności.

14ste. W przypadkach, kiedyby mieyscowa potrzeba wymagała podobnego rodzaiu wydatkow, z przyczyny nadzwyczaynego zbioru woysk, i t. p., zwierzchność woyskowa obowiązana iest wczesnie uczynić żądania, iżby Ministerium Policyi miało czas dostateczny na wyiednanie Naszego rozwiązania, i przesłać ie do Gubernii na czas przyzwoity.

15ste. Szczególniey na zwierzchników Gubernii wkłada się odpowiedzialność, ażeby w czynieniu rozkładu powinności nadzwyczaynych i rzeczy potrzebnych, niedopuszczano się żadnych nadużyć, albo ucisku Obywateli, rozciągaiąc na winnych za to zupełną surowość prawa.

16ste. Po dopełnieniu każdey nadzwyczayney powinności, Gubernatorowie obowiązani są

przedstawić Nam, na osnowie ukazu pod dniem 21. Października 1813 roku, podług wydanych wtedy form wyliczenia, co takowa powinność kosztowała Gubernii, albo powiatowi, i ile przypadło na duszę rewizyiną, zapisuiąc doniesienia takowe do wydziału Ministra Policyi. Doniesienia te również maią się publikować, iak iest powiedziano o rachunkach, z summy na ziemskie powinności.

17ste. Wszystkie w ogólności rachunki układać: co do wiesek skarbowych, z doniesień Sądów ziemskich, opartych na podanych rachunkach Rządów włościańskich, bez żadnego zgoła tych Sądów do tego wpływu, na co Izby Skarbowe baczność mieć powinny; co do wsi Obywatelskich, z podania Marszałków powiatowych, potwierdzonego przez Marszałka guberskiego; co do wsi udziałowych, z doniesień zarządzaiących kantorami udziałowemi; a co do miast, z rachunków podanych przez Rady mieyskie.

18ste. A zatem rachunki podpisywać maią: Gubernatorowie, Wice-Gubernatorowie, Guberscy Marszałkowie, zarządzaiący Kantorami udziałowemi, gdzie one są, i Głowy miast.

Rządzący Senat nie zaniecha, około wypełnienia niniejszego Ukazu, potrzebnych uczynić rozrządzeń.

Załączony do tego naywyższego Ukazu wypis powinności ziemskich.

Powinności ziemskie, dla całey Gubernii spólne.

1. Utrzymanie poczt.

2. Utrzymanie mostów, przewozów i dróg, gdzie się znayduią na koszt Obywatelski.

3. Opalenie i oświecenie budowli woyskowych, iakiegobykolwiek były nazwiska, ieżeli się tylko utrzymuią z summy na ziemskie powinności.

4. Reparacya i utrzymanie tych budowli, ieżeli od ziemi są wystawione.

Szczegóły, prócz powyższych, należą częścią do maiątków Obywatelskich, częścią do Skarbowych.

Do Obywatelskich.

a) Utrzymanie kancellaryi Marszałków szlacheckich, gdzie one są.

b) Reparacya, opał i oświecenie domów zgromadzeń Deputacyi, gdzie są.

Do Skarbowych.

a) Utrzymanie Rządów włościańskich i pensye dla Głów, Starostów i Pisarzy.

b) Utrzymanie podwód dla Sądu ziemskiego.

c) Utrzymanie wieyskich magazynów zapaśnych.

Uwaga. O mieyskich wydatkach niewspomina się tu dla tego, że one nie należą do ziemskich powinności, na całą Guberniię rozkładanych.

Historyczny obraz początku i stanu dzisieyszych rozruchów w Ameryce Hiszpańskiey, napisany przez P. Malte-Brun:

(Z dziennika Paryzkiego *Quotidienne.*)

„Interes Francyi (mówi on) ma związek z interessem Monarchii Hiszpańskiey; los Ameryki Hiszpańskiey może odmienić polityczną i handlową równowagę całego świata. Przysłużemy się więc czytelnikom naszym udzieleniem obrazu, który z autentycznych źródeł wzięty potrafi dać obiaśnienie o politycznym stanie tey odległey części ziemi. Posiadłości Hiszpańskie w północney i południowey Ameryce są tak rozległe, iak cała Afryka; przewyższaią ią znacznie w wartości wyprowadzanych towarów, a lubo nie tak ludne, potrzebuią iednak więcey towarów Europeyskich. Roczny dochód z kopalni złota i śrebra rachowano przed ostatniemi rozruchami 38 milionów 200,000 piastrów; w samey mennicy Mexykańskiey wybiiano na rok blisko 24 miliiony piastrów; mennica w Potosi dostarczała 8 miliionów. Wolność handlu za Ministerstwa P. Galocz ożywiła wszystkie rodzaie uprawy gruntu; indigo, bawełna, cukier, kakao rodziły się obficie na różno gatunkowey i żyzney ziemi. Całkowita wartość wywiezionych z Ameryki Hiszpańskiey towarów wynosiła na początku teraźnieyszego wieku 68 miliionów piastrów, a to były dopiero słabe pierwiastki corocznie wzrastaiącey pomyślności. Wstrzymana długi czas w postępach swoich ludność szłaby równym krokiem z bogactwem narodowem; 13 miliionów Hiszpanów, Indyianów i Metysów wkrótceby się zapewne podwoiły w tak rozległych i powiększey części pustych kraiach, gdyby wprzód kraiowe płody uprawiano, i gdyby smutne prace w kopalniach nie były milszem do utrzymania się źrodłem. Takim był, takim iest ieszcze stan bogatych posiadłości korony Hiszpańskiey, wyiąwszy kilka małych odmian. Niektórzy polityczni awanturnicy wystawiali ie za każdym raz dla Anglii, drugi raz dla Francyi. Należy (mówili) korzystać z pory, i zapewnić sobie naywygodnieyszy i nayzyskownieyszy handel świata; należy weyść w związek z temi prowinciami, które Hiszpaniia nazawsze utraciła, i które pogrążone w bezrządzie, potrzebuią szczególnie nieiakiey

pomocy, i światłych rad dla ustalenia niepodległości swoiey, a które zawsze gotowe będą okazać swą wdzięczność temu, kto im w politycznem ich dzieciństwie dopomoże. Uchyliwszy na stronę wszelkie moralne względy, rozumowanie to, ogłoszone przez P. Miranda w Europie, powtórzone w Parlamencie Angielskim przez P. Whitbread i Lorda Holland, a na pozór upoważnione przez P. Pitta, iest błędnem w zasadzie swoiey, bo samowolnie przypuszcza taki stan rzeczy, taki skład interessów, taki sposób myślenia mieszkańców, iakie się rzeczywiście w Ameryce Hiszpańskiey nie znayduią. Łudzono Europę, gdy polityczny i moralny stan osad Hiszpańskich chciano stawiać w równi z Ziednoczonemi Stanami roku 1775, Niemasz nigdzie w Ameryce Hiszpańskiey tyle białych ludzi i światłych, połączonych iednakowemi interessami i obyczaiami, ileby potrzeba było do utworzenia możnego związku niepodległych kraiów. Nadzwyczayna różnica maiątku dzieli tam ludzi iednych od drugich; w mieście Mexyku mieszka 30 tysięcy biedaków, i kilku wielkich Panów, maiących milionowe na rok dochody. W Caracas, gdzie ta rożnica iest mnieyszą, duma dzieli szlachtę na wyższą i niższą; Mantuanosowie (tak się nazywa szlachta prawdziwie Kastyliyska) rozumieią, iż oni tylko powinni posiadać wszelkie dostoyności i urzędy. W Chili panuie arystokracyia, zasadzona na posiadaniu własności gruntowey; iest ona przeciwną wszystkim innym stanom. Wśród tych rozmaitych żywiołów, pokazuie się od iednego do drugiego końca Ameryki duchowieństwo, możne, bogate i szanowane, wspierane opiniią pospólstwa, które zawsze obstaie za wiarą oyców swoich, i które mimo podszeptów filozofów swoich uznaie w trzęsieniu ziemi i wybuchach wulkanu karzącą rękę Pana i twórcy przyrodzenia. Ta massa, złożona z różnorodnych żywiołów, trzymaiąca się stoli iednakowey wiary i iednakowych obyczaiów, bardzo mało należy do rewolucyynych wzruszeń iakich publiczna opiniia w Europie doświadczyła. Szczupła iest tam liczba duchów niespokoynych i chciwych panowania, ludzi czynnych i światłych, oraz żołnierzy zdatnych na dowodców; zasmakowanie w spokoynem życiu, przywiązanie do dawnych obyczaiow i zwyczaiow, chęć nasycenia zmysłów, to wszystko, co w Hiszpanii Europeyskiey znaczną większość ludu w nieiakiey odrętwiałości moralney utrzymuie, nabiera w Hiszpanii za oceanem Atlantyckim większey nierównie mocy przez wpływ klimatu, który tam nadzwyczaynym upałem osłabia człowieka, robi go gnuśniałym, i nieczynnym. Jeżeli Hiszpani w Ameryce nie bardzo skłonni do zaczęcia rewolucyi i iey popierania, Indyanie przy większych pobudkach nieukontentowania, mniey maią interessu i sposobów dopomagania sprawie niepodległości. Nie są ani tak ćwiczonemi w sztuce woienney, ani maią tak umieiętnych i zdatnych naczelników, iak Kreolowie Hiszpańscy. Nie widzą przyczyny wspierania Rządu Kreolów, bo się po nim ani równości praw politycznych, ani nawet czynney a przynaymniey przychylney opieki, którey od dworu Hiszpańskiego doznaią, nie mogą spodziewać. Indyanie, nie znaiący obyczaiow; a po części i języka Hiszpanów, żyiący w podległości feudalney pod uciążliwą częstokroć władzą swoich zwierzchników, czyli Kacyków, powinniby rostropnie pragnąć utrzymania Rządu Monarchy Hiszpańskiego, który nie zależąc od żadnego stronnictwa, myśli iedynie o zachowaniu równowagi między wszystkiemi klassami poddanych swoich w Ameryce. Wszakże, zaraz po tryumfie Anglo-Amerykanow niektórzy chciwi panowania, uwiedzeni zapaloną imaginacyą o wielkości i pewności środkow swoich, powzięli nadzieię wzniecania także rewolucyi w Ameryce Hiszpańskiey, a mianowicie w Caracas i Peru. Jenerał Miranda, rodem z Caracas, urażony niesprawiedliwą pogardą wyższey szlachty, wezwał do siebie zaraz roku 1783 wszystkich nieukontentowanych w tey Prowincyi; a dobrze posiadaiąc nauki Europeyskie, zwiedzał od roku 1785 naszę część świata, i pod pozorem podroży, iedynie dla ciekawości przedsięwziętey, ukrywał układy swoie, i starał się pozyskać pomoc iakiego Mocarstwa nieprzyiaznego Hiszpanii. Niewiadomo są ieszcze dokładnie intrygi iego w Anglii, lecz są ieszcze; chlubił się sam z nich, gdy przyięty od rewolucyynych klubów Francuzkich osiadł w Paryżu. Miranda, lubo wychowany w szkole owczesowych Filozofów, nie był atoli przyiacielem Sankulotów, ani katem; nie zaślepił się fałszywym blaskiem sławy woyskowey, i nie chciał przyiąć ofiarowanego mu wyższego stopnia w woysku Francuzkiem, oświadczaiąc, iż za wolność, a nie za zdobycz chce woiować. Wierny tey zasadzie, położył całą nadzieię w Anglii, która przewagą swoią na morzu mogła iedynie dać skuteczną pomoc rokoszanom Amerykańskim. Deputowani z osad Hiszpańskich podpisali roku 1797 w Angli proiekt do traktatu, podług którego miała Angliia ogromną flottą wspierać naczelników buntu, a za to dostać 30 milionow funt. szt. gotowizną.

(Dokończenie nastąpi.)